

مکتبہ اسلامیہ

سر ۱۳۰۳

واللہ یہدی من یشاء الی صراط مستقیم
دینی، علمی، ادبی، سیاسی ہفتہ لاق مجموعہ اسلامیہ در
آتبعون اہدکم سبیل الرشاد
صاحب و مدیر مسئول : ع . اشرف ادیب

دائماً دیوردم که : فصل اولورده میلیونلرجه نفوسنی حادی ، عصرلرجه یاشامش ، حکمرانلق ایتمش اولان برملت ، برقوم ، برسلطنت بردن بره طوروب طورورکن اقراضه طوغرو یورور ، محو و نابود اولور ؟ فقط بوکون ایچنده بولندیغمز و برمسلمانی ، حیانتدن بیله بیقیدیره جق ، بیزار ایتدیره جک قدر آجی ، مؤلم اولان احوال بگا شرمعمایی کشف ایتدیوریور و عوامل و عناصر اقراضیه نک نهدن عبارت اولدیغنی عین الیقین کوستریوریور .

بن اولا بوراسنی آکلایورم که برملتک ، برسلطنتک اقراض و محوی ایچون الک اول او اقراض ، اوموت ، اوملتک قلب و دماغنده جایگیر اولور . مملکت و وطن اولجه افراد ملتک قلبندن صیرلمش بولنور . افراد ملتده کندی انفعالات و احتراصاتلرینی ، کندی حسیات و افکار شخصیه لرینی مملکتک منافع عمومیه سی نامنه فدا ایده جک قدر متانت اخلاقیه ، صلابت معنویه قالیور . مملکتی سلطتی خلاص ایتمک ایچون معناً ، ماده کندیلرینی قربان ایده جک افراد آز بولنور .

ثانیاً : بوراسنی آکلایورم که بو حال ، یعنی مملکته عدم مربوطیت و احتراصات شخصیه نک منافع عامه اوزرینه تحکم ایتمه سی بتون افراد ملتک ارادات ذاتیه لرینی کوشه دیوریور ، ضعیفلاشدیریوریور ، غلط رؤیت و ادراک اثری اوله رق هرکس کندی افکار و حسیاتنده عناد ایتیه بی برعلامت متانت و شجاعت عد ایتیه باشلیور . حقیقت حالده بو براسارت معنویه دن باشقه برشی دکلدور . متانت عد ایتدکلی شی کندی احتراصات و انفعالاتلرینک آلتنده زبون و اسیر قالارق آنلرک ارانه ایتمکده اولدیغنی معوج یوللره صایمقدن عبارتدر .

ثالثاً : بویله بروضعیه صوقولمش اولان افراد ملتده قوه مدرکه و محاکمه نک موازنه سی بوزولیور . افرادناس حوادث و وقایعی احاطه ایله تحلیل و تدقیق ایده میورلر ماهیتی و درجه و خاتمتی درک ایله مک استعدادنن محروم قالیورلر . هرکس بیلمیه رک ، ایسته میهرک کندی انفعالات و احتراصاتنک بازیچه سی اولدیغنی حالده کندی فکر و حسیاتی اک مصیب واک موافق حقیقت عد ایدیور . و آنلرک تظاهر ایتمسنده ، آنلرک حین حصوله کلمه سننده مالک اولدیغنی بتون قوتی ایله اصرار و عناد ایدیور .

ایشته بومناسبتله افراد ناس آراسنده موجودیتی مملکت و دولتنک حیات و بقا سی ایچون یکانه ضامن حقیقی اولان رابطه لر بوزولیور . روح جمعیت یرینه روح فردیت قائم اولیور . اولجه واحد کل اولان بروجود یواش یواش برچوق ضرولره ، فرقلره بولونیور ، انقسامه اوغرایور . صوگره انحلال و انقسام شوققلره بیله سرایت ایدیور ، بولنریده یواش یواش حال فردیتیه سوق ایدنجه یه قدر تقسیم و تحلیلده دوچار ایتدیوریور . بالاخره حیات اجتماعی نک بتون شیرازه لری بوزولیور ، متین و رصین برواحد کل یرینه انحلال و انقسامه اوغرامش غایت کوشک و ضعیف برچوق وجودلر قائم اولیور .

آمر لاحقک تدابیری آمر سابقک مباشرت ایتدیگی افعالی حکمدن دوشورمز و آمرلرده فکر مداومت و حس تعقیبک عدم موجودیتندن طولانی امور عباد و ترقیات بلاد کیری قالمازدی .

دواثرده ایش ما کنه لری معیت مأمورلری طرفندن ایشله دیله . بیلملی و بر دأثریه کلوب کیدن آمرلر ما کنه نک یالکز سرعت و درجات حرکاتی تنظیم ایلیدر . بزده سلفک یادیغنی خلفک بوزمسی شعبات اداریه ده قورلمش ایش ما کنه لری بولندیغندن و بولنسه بیله حال ابتدائی ده ویک بوزوق اولمسنندر . آمرده علم و عرفان و غیرت شرطدر . لکن تجربه کارلانی ، کار آزموده لکی ده زیاد معیت مأمورلرنده آراملیدر . ممالک منتظمه غریبه ده مثلاً عدلیه دن ، داخلیه دن ، معارفدن ، حربیه دن ، بحریه دن یتشمیدیکی حالده صاحب علم و عرفان و غیرت بولندیغنی معروف اولان ذوات معتبره او شعباته آمر اوله رق کلور ، اوراده حاضر ما کنه بولدیغندن ایشلری تنظیم ایدر کیدر . بحران تبدل سببیه امور عامه نک اورالرده بزده اولدیغنی کی اساسندن صارصلعامسی ده بوندن طولاییدر .

§

تظاهر ملی قومنک قدرینی تجیل ایتمین جسم ملی ده فائده سز بر و محویت عضودر . قومنک عجزندن بحث ایدن قومی ایچون یک مضردر . افعال قومیه نک بیاننده - اعتدالی کچمه مک اوزره - تفاخر جائز ایه ده ملتته صفحات عظمت عطف ایلکده محویه رعایت ایلک تربیه مدنییه اقتضاسنندر . دقت اولنورسه کوریلور که افرادی قیره جق درجه ده عجز قومیدن بحث ایدنلرمن یک چوقددر . مع مافیه مکالمات خصوصیه ده بو طور قسوتی التزام ایلدیگمز حالده مواجهه عامه ده سوز سوزلک ایستدیگمزده ملتزمه صفات عظمت و یرمکده اطرایه صاپارز . مقالات و خطبه مثلاً « کتله عظیمه عثمانیت » تعیری عالم عثمانیتک اهمیت سیاسی سنی اخطار مقامنده استعمال ایلدیگندن غرور تفاخره حمل اولنه ماز . فقط « قوم نجیب » و یا « عالیجناب » و یا خود « مات معظمه عثمانیه » تعبیرلرینک عامیه خطابه استعمالی منور و مدنی بر هیئت اجتماعیجه آداب محویه موافق صایلمسه کرکدر . بو مقوله تفاخر علنی عوامفریبانه نک مقامات مهمه ده ، رأس احزابده بولنانلردن بیله صادر اوله کلدیکی ایشید . لمکده در . بوذاتلره آداب محویه رعایتده ناسه نمونه امتثال اولنی توصیه ایدرز .

چ - ش - ز

برمملکت نصل محو اولور

بن طوغروسی صحائف تاریخده « فلان مملکت منقرض اولدی ، فلان سلطنته نهایت ویرلمش بولندی ، فلان قوم و ملت محو و نابود اولدی ... کی شیر او قورکن بردرلو آکلایه میوردم و کندی کندی »

نه حکومت ؛ نه دولت قایلر، نه سلطنت ؛ نه فرقه قایلر ، نه تفرقه ! او وقت ایواہ نامہ وپشیمان اولاجنر ؛ فقط شو ندامتک وپشیمانلنگ نمرہ بخش اولامیہ جنی آشکاردر .

جریان حوادث ووقوعات بزی اوکنہ آلاق سوروکله نور . نرہ ؟ بیلمیورز . فقط بیلمیکمز برشی وار ایسه اوده وارہ جنر . نقطہ نک ساحل نجات وفلاح اولدینی در . خارجده بر دولت معظمہ ایله محاربه ، داخلده اختلال واغتشاش ، عسکر ایچنده عدم انتظام وانضباط ... دون « خلاصکاران مات » نامیلہ بر جمعیت خفیہ تظاهر اییدیور ، بوکون « محافظہ کاران مشروطیت » نامیلہ اکا قارشی دیگر بر جمعیت آلابیلدیکنه انشار اییدیور . بریمز عصانک عثمانلو ضابطانندن بریسنی صلباً اعدام ایتدکرینی تلغین اییدیورز ؛ دیگرلری عینی عصانک شهرلری فتح ایتدکرینی ، قصبہ لری آلدقرینی آقشلایورز ؛ بریمز مجلس مبعوثانک فسختی طلب اییدیورز ، دیگرلری عینی مجلس ایچون اولمہ یه مهیسا اولدیغمزی بتون جهسانہ اعلان ایدیورز . یاہو ! بزه نه اولیور ؟ عقلمزی باشمزہ طویلاہلم . اکر مرد ایسہک مردلکمزی اولا کندیمزہ ، کندی احتراصات و انفعالاتمزہ غلبہ ایتکلہ اثبات ایدهلم . دشمن قابو اوکندهدر . بیکرجه وطن ودیندا . شلریمز آفریقانک یاقیچی کونشی آلتندہ بزم ایچون ، بزم شان وشرفز ایچون کیجه وکوندوز مجاہدہ اییدیورلر . باری آنلردن اوتانہلم ، حیا ایدهلم . اولمک ، بیتمک ایستہ یورسہک ، کندیمزله برابر شو اسلامیتده برنهایت ویرمک ایستہ یورسہک پک اعلا اولہلم ؛ فقط بویله کندی کندیمز چیکنه تہرک ذلتلہ اولمہلم .

احمد آغایف

مکاتیب

فہرستہ اخبار فہرستہ صمزدہ :

ہند یواندہ

۳ نمبر ۳۲۸ :

اوج تموزہ تصادف ایدن صالی کونی زوالی ساعت درندہ مقر خلافتی ترکلہ متہی عزیمت اولان روسیہ قومپانیہ سنہ منسوب (دجلہ) واپورینہ بئدم . واپور ، فک لنگر ایدوب صوب مقصودہ شابان اولہجنی ائسادہ نہ در مغموم ، محزون ومکدر اولدینی بر درلو تعریف ونصویر ایدهم . استانبول مناظر لطیفہ سی ، مساجد وجوامع عالیہ سی ایله ، بیڑاسہ ، بیڑانس تاریخنہ عائد اولان قصرلر ، بنالر برر برر کوزمک اوکنده رسم کچید یاپارجه سنہ کچرکن . بن عائلہ سی ، جوجقلری ، احبا واودای دوشونور وبکا ایکنجی بر مستط رأس قدر عزیز وسوکیلی اولان اسانبولک فراق غم آلودیلہ متأثر اولیوردم .

عینی زماندہ (سپیل الرشاد) جریدہ اسلامیه سی اوغورندہ تعہد ایلدیکم خدمات مهمہ یی پیش نظر دقتہ کتیروب پک ویوک وآغیر بریوک آلتندہ کیرمش اولدینی تصور ایتدکجه ضربان قائم آرتدقہ آرتیوردی . ساعت درت بچق [زوالی] دہ قالقان واپور یواش یواش استانبولدن

یوقاریدن بری تعریف ایتکده اولدیغمز علامت انقسام وانحلال بر تضیق خارجی تأثیری ایله البتہ کہ دہا زیلده برسرعتلہ اجرای تخریبات ایدر . بوکی تضیقات خارجہ آراسندہ اک مؤثری ، حریدر . ذاتاً ایچندن بیلہ انحلالہ اوغرامش اولان بر ہیئت اجتماعیہ خارجی تضیقات تأثیری ایله البتہ کہ امر انحلالی دہا زیادہ تسریع ایدر . احتراصات وانفعالات دہا زیادہ کسب قوت ایدرلر ؛ موازنہ مغویہ دہا زیادہ بوزولمش اولور ؛ فردیتک اجتماعیہ اوزرینہ تحکمی دہا زیادہ کسب شدت ایدر .

ایستہ تام شوصیرہ لردهدر کہ حال انقسام وانحلالہ اوغرامش اولان بر ہیئت اجتماعیہ داخل ویا خارجدن عارض اولان بر تکمہ نتیجہ سندہ ذاتاً حال فردیتدہ بولنان و حیات اجتماعیہ لری مدافعہ ومحافظہ قوتندن محروم قلمش اولان بر محیط محو و نابود اولور .

اسکی آسیا ایمپراطور لقلرینک ، اندلسک ، خلافت بنی عباسیہ نک ، رومانک ، ویزانک صورت انحلال وانقراضنی ، اباب اضمحلال لری تدقیق ومطالعہ ایدیکر ؛ ہپ عینی علامت اجتماعیہ یی مشاہدہ ایدرسکمز . ہر یردہ افرادک آیری آیری ویک دیگرہ مخالف ومضاد مجموعہ لر تشکیل ایتدکرینی ، شو مجموعہ لرک یک دیگرلرینہ قارشی کلدکرینی ، آرالرنده اویوشہ مدقلرینی ، ہرکس کوردیکی وحس ایتدیکی فلاکت عمومیہ قارشی قویلہ جق اسباب تداوی یی یالکمز کندی دوشونجہ لرندہ ، کندی علاج لرنده کورہرک باشقہ لرینک ارانہ ایتدکری علاج لری قبول ایتہ مکدہ اصرار وعناد ایتدکرینی کورورسکمز .

بیزانس ایمپراطور لنگنک صوک ملجأ وپناہی اولان استانبول بیلہ ہر طرفدن عثمانیلر ایله احاطہ ایدلمش اولدینی ، آیاصوفیہ قبہ لری عثمانلی اوردوسندہ کی مجار مهندس لرینک کوللہ لری آلتندہ تیرہ دیکی ، محمد فاتح حضرت تدرینک استانبول سورلری اوزرینہ صوک هجوم لری حاضر لادینی آندہ بیلہ صنف رهبان یکانہ چارہ استخلاصی اعزہ لرک شفاعتندہ کورہرک اعزہ لره قربان کسیدرلمکدہ ، اعزہ لر ایچون آینلر اجرا ، موملر یاققدہ اصرار ایتکدہ اولدق لری حالہ صنوف عسکر ومأمورین دولتدہ ینہ کندی آرالرنده کی انزیقہ لره طالہرق شو فلاکت عمومیہ ایچندہ بیلہ آدم قایبرمق ، برفرقہ نک یکر فرقیہ تفوق ایتک کندی منافع خصوصیہ لری تأمین ایلمک امور ی ایله اشتغال اییدیورلردی . بالآخرہ محمد فاتح حضرت لری شو انحلال وانقسامہ اوغرامش اولان چوروک انقاضہ صوک تکمہ یی ووردی . نہ بیزانس قالدی ، نہ ایمپراطور لاق ؛ نہ فرقه قالدی ، نہ دہ تفرقہ !!

ایواہ ! بوکون بیلہ برقاج یوز سنہ کچدکدن صوکرہ شو اسکی بیزانک انقاضی آلتندہ محتفی بولنان بیزانس روحی عثمانیلردن دہشتلی بر انتقام آلیور . بوروح دین مبین احمدینک بزه تلقین ایتکدہ اولدینی حبلی المتین اتحاد واخوتی قیرہرق بزی دہ عینی حالرہ ، عینی پریشانلقرہ ، احتراصاتلرہ سوق ایتددر . بزدہ عینی تضیق آلتندہ ازیلوب بیتیورز ؛ ازیلوب بتدیکمزدن بیلہ خبردار دکمز . برکون کلیرکہ نہ وطن قایلر ،